

SCHELPEN EN ARCHAEOZOÖLOGISCH ONDERZOEK

door

A.T. Clason

Bij het archaeozoölogisch onderzoek worden die dierlijke resten onderzocht die door de voor- en vroeghistorische mens zijn achtergelaten in zijn woonplaatsen, offerplaatsen en graven.

Voor het goed functioneren van het werk en onderzoek van de archaeozoologische afdeling van het Biologisch-Archaeologisch Instituut in Groningen, zijn vergelijkingscollecties noodzakelijk, niet alleen van de skeletten van de gewervelde dieren, maar ook van de harde delen van de niet gewervelden. Een belangrijke groep zijn de schelpen en slakkehuisjes van de mollusken.

De schelpen van de mollusken kunnen op verschillende wijzen terecht zijn gekomen in de bovengenoemde vindplaatsen. Ten eerste kunnen het maaltijdsresten zijn. Bekend zijn de *køkkenmøddinger* of schelpenafvalhopen langs de Deense kusten uit de Ertebølle periode (ca. 3000 v.Chr.), die hoofdzakelijk bestaan uit de schelpen van oester, eetbare hartschelp, mossel, gewone alikruik en gevlochten fuikhoorn. Ook in ons land vinden we resten van mollusken in voor- en vroeghistorische nederzettingen. Opvallend zijn de mosselschelpen en vooral oesterschalen in Romeinse castella, en mossels in Middeleeuwse bewoningslagen. In Zuid- en Midden-Europa hebben de wijngaardslak en een stroommossel vele millennia achtereen op het menu gestaan.

Ook werden schelpen vaak gebruikt voor versiering van de kleding en het vervaardigen van sieraden. Schelpen van de rivierparelmossel werden door de mensen van de Standvoetbekerculturen (ca. 2300 v.Chr.) verwerkt tot sierknopen, kleine ringetjes voor kettingen en pailletjes voor het versieren van kledingstukken.

Er is nog een derde manier waarop mollusken in nederzettingen, grafmonumenten e.d. terecht kunnen komen, en dat is uit eigen beweging. Deze groep is vooral belangrijk voor het verkrijgen van gegevens over de plaatselijke omstandigheden tijdens de bewoning van een nederzetting, of het gebruik van een grafmonument. Slakken zijn goede indicatoren voor vochtigheid, temperatuur, kortom voor het voor- en vroeghistorische microklimaat.

Voor de determinatie van de schelpen is een vergelijkingscollectie nodig van recent materiaal. Het B.A.I. bezit een kleine collectie schelpen, maar deze is verre van compleet. Wij hopen dan ook dat er leden van de Malacologische Vereniging zijn die ons aan één of twee exemplaren van tenminste de Nederlandse soorten kunnen helpen. Ons onderzoekterrein is echter niet beperkt tot Nederland, maar we werken ook in Midden- en Zuid-Europa, het Midden-Oosten en Zuidoost-Azië.

adres:

Dr. A.T. Clason
Archaeozoölogische Afdeling,
Biologisch-Archaeologisch
Instituut,
Poststraat 6, Groningen,
tel. 050 - 115666.